



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij &
|| Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e ||
XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.**

**Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas**

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

De indulgentijs. Die vndecima Julij que fuit dies Lune.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

De Indulgentiis.

Die vndecima Julij que fuit dies Lune.
Eccius.

¶ In primis antequam descendam in hanc disputationem Indulgentiarum preffor non esse meatis mee: aut positum velle hac mea disputatione contrauentur mandatis summi pontificis quibus mandat in Decreto incipiente Cum postquam non debere defendi vel predicari primum certis punctis de Indulgentiis sub pena excommunicationis, sed magis esse sententiam mee defendere veritatem in eodem Decreto approbatas. Quo sic prefato accedo ad impugnandam conclusionem vnde dicitur Dicitur Indulgentias esse viles Christianis est verum et primum, nec Indulgentie sunt vicia boni operis, quare non videtur bene dicitur quod hoc affirmantes insaniant, hoc probatur. Quia ecclesia in iis que sunt fidei non errat et que respiciunt animarum salutem, immo vt s. Cyprianus ait, Deus non permittit maiorem partem clericorum errare sed in conciliis generalibus per vniuersitatem clericorum tam a trecentis annis Indulgentie reputate sunt viles et pie Christianis, ad pariter in concilio vniuersali vbi approbatae sunt date per Urbanum, 4. per venerabilem Eucharistie venerabilem, nam consilium hanc addidit rationem motiuam vt Christi fideles essent magis parati ad obsequia venerationis et honoris sacramento impendenda. Sic Innocentius, in concilio generali vbi vtilissimam constitutionem Omnia vniuersa a tota ecclesia receptam edidit, de Indulgentiis quoque disposuit hospitaliorum dicens, Inlargimus vobis in remissione peccatorum quatenus de bonis vobis collatis gratias et subsidia charitatis erogatis, vt per subventionem vestram ipsorum inopie solatur et vos preponat et alia que domino inspirante feceritis ad eterna possitis gaudia peruenire. In eodem quoque Concilio limitata fuit Inferiorum prelatorum Indulgentiarum dandi potestas, que in Lugdunensi concilio deinde fuit approbata. Sed si Indulgentie essent vicia boni operis et Christianis inutiles, quid opus esset collatione vicia operis minuire in inferiori prelato et perferre in plenitudine potestatis? Accedit quod laudabile Constantiense consilium, quod et inter errores damnauit Indulgentiarum contempsum, contulit Indulgentiam omnibus in Concilio existentibus et sexta sessionibus: Quod fuisset bona opera tantorum patrum inquinare et inficere, et Beron quereuerendum, pater illustre theologum appellat, sicut fuit verum et bonum studiosissimum, is decidit Indulgentiarum remissionem non esse pudentiam seu prementiam, sed deuote amplectendam in fide spe et charitate nostri Ihesu Christi qui talem potestatem clauis ecclesiasticarum dedit hominibus, Constat enim quod fructuosos paribus non imitans hec Beron Sic et alij sancti et optime existimatis vti spe datarum Indulgentiarum voluerunt que a beato Grego: quoque date sunt ante nonagenos annos et Paschalis ante sexcentos annos. Unde sola tanti patris auctoritas debet quilibet Christianum mouere vt credat Indulgentias esse viles Christianis. Quis non ignoret quod wilhelmus Altsidorensis referat non deuisse qui etiam viuente beato Grego: sancto patri in Indulgentiis dicerent. Porro hoc addam. Si Indulgentie sunt vicia boni operis hoc potissimum meo arbitratu ex eo suspicari possem quod sunt satisfactorie, sed per opus satisfactorum non metumur quod si non esset satisfactorum, alioquin preter nos nulla facere opera satisfactoria, ne merita nostra per isto statu minueremur. Sed in benedictionibus: sed emanantes de benedictionibus: quoque mereamus. Sed hic audiam reuerentiam patrum celebratis per Bonifacium: Clemen: 6. Urbanum, 6. Nicolaum, 5. integerrimum et doctissimum pontificem Sixtum, 4. et quod communis consensus Christianissimorum regum et principum per passagium et cruciatum, Summi pontificis plenissima sepe dedit Indulgentiam.

ergo fides ecclesie sit indefectibilis p qua Chriftus rogauit vt non deficeret. Luce. 22. 2. pollicitus est se nobiscū esse omnibus diebus vsq; ad consummationē seculi Matth. 28. Non est admittendū ecclesiam cum anima rē pnicie tanto tpe errasse 2 q; decreta Summorum pon: ab omnib; cōmunionē ecclesie sancte habēs sibus sunt acceptanda. vt ait Grego: can: preceptis. 12. dist: Item can: omnia decreta. 24. quest: 1. cum multis cōcordantibus 2 pontifex modernus sub pena excoicatiois late sententia definitur indulgentias esse vtilis ad penā pctis debitā ijs qui charitate surgente membra sunt Chrifti delendam. Et q; huius modi remissio ex merito Chrifti et sanctorū auctoritate summi pontif: quasi cōs penset. His omnibus p sua sum volo Chriftiano fidelē Indulgen: non esse viciū boni opis. nec dicere indulgen: Chriftiano esse vtilis esse in infante. quod nihil aliud est q; dicere totū clerum in ecclesia tanto tpe infanuisse.

Martinus.

¶ Duodecim argumentis impugnat egre: d. d. conclusionē meam vnde dicitur. Ad que pūctū rēdeam. Primo diluam illud q; infanta esse dixi haberi indulgentias bonas Chriftiano. esseq; eas viciū boni opis. Dico ergo q; ppheta Psal: 39. audeat infanta falsas appellare et Psal: 118. Iniquorum fabulationes spias traditōes hoim que de se nō erant male nisi q; malam fiduriam aduersus iusticiā dei prestabāt insipientib; 2 quanto magis infanta est indulgentias que neq; pcepte neq; cōsulte sunt neq; necessarie ad salutem. imo remissioes sunt bono:ū multoꝝ opm haberi pro bono Chriftianoꝝ? Cum omne bonū nrm 2 necessariū ad salutem p̄bensum sit in pceptis 2 cōsilijs. imo amplius dico. quādo saluberrima dei lex teste Ezechiele et apostolo Paulo Ro: 7. non est bona homini. imo occasio peccati. sola autē grātia bonū est Chriftiano. quanto magis indulgentie que necum cum gratie sed nec cum legis vilius bonitate vilo modo compari possint: cum sint nihil 2 p̄uatio quedā bonoꝝ operū. haberi debent pro bono Non q; noxias aut p̄nitiosas arbitret vt dicebat mus. q; egre: d. d. dicit. Primo ecclesiam in ijs que sunt fidelē non errare nec in ijs que respiciunt animarū salutem. recte dicit sed tales non sunt indulgentie vt ¶ Qd autē Cyprianus dicit deum non pmittere q; malo: pars cleri (dicitū est) erret vident ipse quid dixerit. Certum est qd tpe Arriane p̄dicte malo: pars et ceteroꝝ episcopoz 2 doctoꝝ viroꝝ errant in tanto articulo fidei. adeo vt nullus catholicus ep̄s ferme resideret in cathedra sua.

¶ Qd dicit in concilijs gēralibus 2 trecentis annis habitas indulgen: vtilis e pias Chriftians. 2 in concilio wienensi approbatas. quas Urbanus. 4. pro reuerentia venerabilis Eucharistie in fidelibus exortanda largitus est. Hūcō nūq; negauit esse vtilis indulgen: sed non Chriftians. hoc est feruide agentibus Chriftū secundū nomē suum amantib; 2 querentib; ijs est ingrata est remissio operū. grātia vero imposito operū. Secundo dico q; in ijs rebus nō est respicienda p̄sona vilius siue Concilij siue pape. sed quid dicat. p̄ferim q; hīc ers tot: de indulgen: vt in re nō necessaria non est periculosus ceteris tñ partib; hoc est si sciāt eas esse nō necessarias nec in eas confidant.

¶ Ad scdm de Concilio gērali 2 Innocenti: 3. qui in iurē p̄ dispositōe hospitāli orū vt in remissionē pctōꝝ p̄ferrent grātia subsidia 2c. Dico me adhuc nō in s telligere hoc verbū pape. cū remissio pctōꝝ mibi videat esse aliud q; indulgentias atq; si esset idem dico sicut prius.

¶ Ad tertū de Lugdunē. Concilio in quo approbata dicit 2 limitatio p̄ntis p̄ferendi indulgen: inferoꝝ platoꝝ. Admitto totū. q; aut sequit Si essent in s vtilis non fuisse necessariū collationē viciū opis mnuere in inferoꝝ: p̄latis. Dico indulgentias esse vocatas a me viciū opis scdm qd impugnat sum e d. d. conclusioe mea. 42. in Resolutorio. vbi sic dicit. Nō q; venie sint male 2 noxie sed q; abusus quersus nocet. dū tale opus nō facerent nisi venie essent. Sic est

hinc opus huiusmodi sit ipsa venia. et clarissimū est q̄ raro hoies contribuere
nisi indulgentie p̄mitterent. Ideo semp̄ ibi est periculū saltem vti toti opia.
¶ Quarto inducit laudab: Constantiū conciliū qd̄ inter erroies ceteros dāna
uit contemptū indulgentiarū. Rūdeo nunq̄ ego contempsi aut p̄remendas
esse docui nisi contemp̄ intelligat hoc modo q̄ incōpabiliter meliora possu
mus eisdem expensis facere quib: indulgentie redimunt. vel q̄ sunt indulgentie
ipse. quare prerogativa melioris nō est contemp̄ deterioris Sicut aurū non
est contemptus ligni aut feni ⁊ si p̄stanti⁹. p̄idem ad quintū vbi Scironem
inducit indulg: concessionem non esse paripendendā. Adde in suo genere.
seu sicut ipse dixit ceteris partib: Nec credo hanc sententiā d. d. satis placere. q̄
indulges̄ sint suscipiende in fide spe et chari: cum tenuerit satisfactionē impleri
⁊ remitti posse etiā ijs qui sunt extra gratiā. Admittere q̄ fructuosio: sit opatio
sintens indulgentiis q̄ altera non imittens ceteris partib: mō cetera illa paria
recte cōparentur. Sicut non nego meliorem esse posse vnam ordē dīcam
Zacch̄ q̄ om̄es hoies canonicas vnus sacerdotis.

¶ Seco inducit beatū Grego: ante nongentos annos. Pascaliū ante. cccc
anno a dedisse indulgē: quāuis recitante wilhelmo Altridorensi aliqui con
trastrerint sancto Grego: Rūdeo. Nondū habeo fide dignam historiā de in
dulgē: Gregorianis. tamen quidquid sit nō ideo sequit̄ indulgē: esse aliud
q̄ indulgentias. hoc est remissiones bonoū operū quas nemo bonas poterit
appellare Chūstians quantūlibet sancta Concilia vel quālibet sancti eas de
serint vel approbarint ideo d. d. non solum contra me agat solis noib: aucto
ritatū. sed ⁊ ipsius rei veritate.

¶ Septio suspicat eas esse ideo boni opis viciū q̄ sunt satisfactorie. Dico q̄ nō
sunt satisfactorie sed remissiones satisfactorie. nec habende vt opus satisfac
torū. ideo male hoc argumento p̄pantur opib: satisfactoriis quasi ideo merita
nostra minuant si indulgentie relinquunt. imo p̄rimū verius est merita augē
dum indulgentie relinquuntur.

¶ Octavo dicit consensu fidelū receptum annū Jubileū Bonifacii. 8. Cle: 6.
Sicut: Rūdeo quis scit si consensus fidelū eum receperit. nec est Bonifacius
tante opiniois vt quidquid gesserit. statim p̄ re bene gesta habendū sit. p̄
sertim in re non bona nec necessaria ad salutem. quā ⁊ alia monstra p̄perrant
que in rebus necessariis malum exemplū p̄buerūt.

¶ Nono q̄ dederūt Ro: ponti: consensu Chūstianissimoz regum ⁊ principum
indulgentias pro passagio. Dico sic prius non est inra culū q̄ deus dec p̄re
nar ⁊ sinat aglet agere que impinentia sunt ad salutē. quā in h̄ sup nos vigilat
vt doceat vtilia. vt apostolus Titum. 3. dicit hoc est p̄cepta sua ⁊ consilia.

¶ Decimo arguit fidem ecclesie esse indefectibile ⁊ Chūstū nobiscum. ideo ecc
clesiam non potuisse errare tanto tpe cū animarū p̄nicie. Dico non tota eccle
sia erravit. Deinde si etiā erraret in ijs reb: nihil (semp̄ de Chūstians loquor.)
nō est piculum salua fide. variari opinioes ⁊ errare in tp̄alibus non tollit
ecclesiam Chūsti.

¶ Undecimo decreta Ro: ponti: acceptāda esse p̄tendit. Rūdeo sine dubio sunt
acceptanda sed tamen cum iudicio vt habet dicit: 22. ca: Anastasio q̄ Roma
ut pon: hoies facerūt et hoies circū se habuerūt. errare poterūt. Deinde nullū
est decretū qd̄ precipiat indulgē: redimere nec est vsq̄ hodie. qd̄ indulgen
tiarum valorem aperte declarauerit.

¶ Ultimo de modo seruit pontificia definitione esse vtilit̄ vtiles indulgē: ⁊ de
merito Chūsti et sanctorū acceptas. Rūdeo nec ipse satis exprimit. nec probat
vel vna syllaba que dicit. De qua re copiosius in actis metā Augustin: dicit.
Nō sequit̄ q̄ totū clerū in ecclesia tanto tpe insensuisse. cū interim semp̄ fuerint
q̄ vbi ⁊ displicerint. quā ⁊ d̄stetunt salicē p̄uatim indulgentiis. vt scilicet

vulgatissima puerbilia Indulgentie sunt plebe deceptioes

Eccius.

¶ Accepi reuerendi patris sententia in multis mittio: et equabiliorē q̄ verba
p̄clusionū p̄tenderent. aut alia sua scripta mihi videbant scire. neq; mei est ins
tituti indiscretas indulgentiarū p̄clamationes aut abusus defendere. sed ves
titate et quantū indulgentie rōnabiliter dare possunt. p̄desse tutari. et vt sim bies
uis. nō discuto de excusatioe sine p̄clusionis. at cum assumit indulgentias non
p̄ceptas. nō necessitas esse. fatemur. sed in hoc toto meo exili iudicio apparec
esse difficultas nostre dissensiois principaliter q̄ reuerendus pater dicit indulgē
tias vel dantē vel admittentē memini me repperisse. q̄si sic indulgentie essent
vere noxie. piculose. et dānabiles. Cum sic p̄cilia et summi ponti: remitterēt hęc
bona opa vt vel sic hō nō mereret tantā beatitudinē. q̄d est p̄ aniax salutē. vel
boies decepti remissione bonox opm ad purga: miterent vt penas hic nō dis
lutas. ibidem sustinerēt. q̄d reuera dānabile est. vnde oim vt dantiū vel admit
tentiū indulg: vnus cōsensus est indulgentias non esse bonox opm remissioes
sed remissioe esse pene p̄pals. p̄ peccato cōtrito adhuc debite et nō solute. Sis
cuti Leo modernus papa expresse in p̄fato decreto definit q̄d Sixtus. 4. ante
eū exp̄ssissime fecit tpe Jubilei sui. Unde cōcordare non possum q̄d reueren: p̄
in suis Resolutioib: dicit indulgentias solū daras p̄gr̄is. q̄d etiā in sermone
vulgari affirmat nō volentib: implere canones penitentiales. et tñ in codē reso
lutorio dicit canones penit: p̄gr̄i impositos. q̄d vni alioquin strinuit om̄es v̄sā
penitentia agerent. vnde infelicissime essent Indulgentie si essent bonorū operū
remissioes. Solutur⁹ ad p̄mū r̄fidit indulgē: nō attinere ad aniax salutē.
cū p̄fecto maxime interit salutis aniax. an salutē p̄moneār vel impediānt.
Interest etiā fidei nostre an papa vt Christi vicarius penas peccato debitas
facta recōpensatione p̄ merita Christi et sanctorū possit remittere et delere. De
Cypriano obiect mihi q̄d occurrebat Cyprianū legenti q̄uis nō plene mihi
p̄ter an sicut in Greca ita et in alijs regiōib: Eccle: maior ps cleri fuerit infecta
¶ Deinde ad cōsilia r̄fidit indulgē: non esse bonas Christiano. i. qui fide et
char: Christi sequat. hoc certe dicta Cōciliox destruit et indulgentiarū largi
tione. q̄ non nisi Christi fidelib: et p̄ritis et p̄fessis sub p̄munt forma p̄cedunt. q̄re
cōmuni sentētia indulgentie non sunt bone malis. q̄ eas non consequunt sed
bonis et vere Christianis.

¶ Non accepto q. z. p. dictū Seneca hęc vsurpat. nō attendū quis sed q̄d
dicat. quoniam maxime in hīs que sunt fidei attendere oportet etiā quis dicat. et
p̄siliū legitime congre: est ab omni Christiano audiendum.

¶ Dicit errorem non periculosum si hęc de indulgentiis erret. at mihi d̄rū videt
cum periculosi errores fuerūt iudicati qui sacris ordimb: v̄sīs fratrū mendicans
tium ab inflo detraherunt.

¶ Ad Innocentij in ḡnālī cōcilio p̄stitutionē dicit se nō intelligere quō valeat
vel indulgē: sint remissio pctōiū. dico vt semp nō dabo tam solenne p̄siliū
et legitimū potuisse errare. cū a spū s. nō derelinquat et remissio pctōx intelligē
cia sit quo ad penā. q̄ nomē pcti nō semp p̄ culpa. sed etiā p̄ pena culpe debita
sa vsurpat. sicut apud Sa chabeos vt a peccatis soluant. q̄d de culpa nequit
intelligi mortali. sed de pena culpe debita. Et si indulgentie dicant dari vt ab
soluant a pena et culpa. eas p̄sequentes nullus existimare debet indulgentias
remittere culpā. sed q̄ papa p̄cedit vt a culpa mediante sacramento penitentie
a deputatis cōmissarijs absoluant. et deinde indulgentias. i. penarum remissio
oes consequantur.

De pmissis
et Eccles
hora secunda
die. 11. Jus
1519.

¶ Quid vero se excusat qd dicit indulg: esse vitium boni operis qd et ipse voluerit
ceteris partibus opus bonū cum indulgentijs esse melius q̄ sine indulgentijs.
sed sicut fieri solet qd ita boies; indulgentias redimant vt bona opa illa sine in-
dulgentijs non facerēt. Quis plerūq; super illo dicto afferri possent 2 in simili
quādo vicini ppter amicitia vicinorū pueniūt ad oblatōes 2 offerōia plus q̄
intuitu mortuorū. attamen mihi apparet melliori iudicio semper saluo hoc non
esse vitium boni operis. Prīmū ex eo quia sacrum consiliū indulgentias vult
excitare homines ad bona opa. Secundo qd esto qd tale quid faciant. vel ex his
beant. ppter indulgentias psequendas. tñ ista opa ex illo fine non inficiuntur.
qm̄ finis iste indulgentiarū non discrepat a fine vitio. ita qd penarum remissio
pgrauerit in deū ordinat. alioquin p̄scindendo subordinatiōē finis paucissis
ma vel nulla essent bona opa.

¶ De cōtemptu indulgentiarū per Lōstantense consiliū improbatū dicit
reuerendus pater se illas non p̄emptisse fateor ingenuē. si eo sc̄mp̄ fuisset vitium
moderamine sicut se hodie exposuit 2 forte eius interpretatiōi est standū. Et in
p̄scientia sine foro. tamen scriptus eius sermo vulgaris aliam exhibet intelli-
gentiā laicis. sed hoc nihil ad me. Ad Serfonē respondit admittendo. tamen
arbitrat̄ Serfonē mihi aduersari qui indulgentias tunc vitiles reputat qm̄ sicut
spe 2 charitate p̄cipiunt qd ego alias tenuerim posse fieri satisfactiōē in p̄senti
mortalī. dico 2 ipsum Christianissimū Lancellariū hoc tenere aliquem posse
satisfacere de inuncta penitentia in peccato mortali alioquin impudentissime
agerent confessionū auditores. duranrem imponendo p̄nam. sed an quispiam
indulgentias in peccato mortali consequatur nihil ad rem. ratio diuersitatis
est. obuia. qm̄ indulgentie non solent concedi nisi contritis 2 confessis. Ideo nō
mirum si peccatores harum non sunt capaces. qd indulgentie tñ valent quā-
tum sonant. Subiungit reuerens pater ordē officiam Laici tñ valere sicut bosas
canonicas clericis. si cetera sunt paria illud non admitto.

¶ De brō Grego dicit se nondā receptam vidisse historiā. at tam p̄stantissima
fama. sicut b. August. lib: de tri: de Alexandria inquit hoc negare non p̄mitte
negat aut̄ indulgentias esse satisfactorias. sed solū sint remissiones bonorum
operū. In hoc credo p̄ncipali nos dissentire 2 magnam p̄icā cōtrouerſie hic
fundari. At prius memini indulgentias esse non remissiones bonorū operū. vt
credit reuerend⁹ pater. sed remissiones penarū peccatis debitarū. Unde homo
vere Christianus accipēs indulgentias non minora sed plura facit bona opa
q̄ si non consequeret̄ indulgentias. Sic aut̄ intelligo indulgentias esse satisfac-
torias sicut papa Sixtus. Clemens. 8. papa modernus declararūt. non qd
p̄sequutus indulgentias satisfaciat sed qd nullum malum manet impunitū. et
nullū peccatū manet inultum. (can: sicut p̄mit de penit: dist: prima.) Ita et cas-
trius; Christi dispensator eius thesauri vbi homo p̄ poena peccati non reddit
equiuales ipse ex thesauro sibi cōmisso merito Christi sufficientissimo illud res
cōpensat. 2 p̄ eo satisfact. Quare p̄cessi in p̄senti indulgentias de se nō delere
culpā. sed penam 2 qd sit talis remissio penarū in indulgentijs et non remissio
bonorū operū. pater p̄ illud Etate. Sp̄s dñi sup me eo qd v̄xerit me ad annū
standū mansueris misit me vt mederer contritis ac predicarē caprius induls-
gentiā 2 clausis aprionem. Christus eadem verba de se assumēs pro verbo
Indulgentias remissionis nomē accepit. Sic theophilus ait vt beatus Theo-
philius remissionē. Deinde cōtendit reuerens pater merita augeri relictis in-
dulgentijs. hoc ego nō video. qm̄ vt dixi non redimētes vel reliquētes induls-
gentias alq̄ istam pecuniā in bonis conuiuijs volunt cōsumere. non merita
augere. fateor qd alq̄ possēt quis facere matius opus meritōuorū cū illa p̄-
cunia q̄ si redimeret indulg: casus non oportet specuocari.

¶ De Jubilæis celebratis non vult admittere accessisse consensum fidelium. et
suspecta Bonifacii. g. vita potest suspecta facere et⁹ Jubilæum. dico satis magis
num esse populis consensum. q. ex toto Christiano orbe in Jubilæo Christi fides
les consuevit. quod alias consensum fidelium pbare possit non video. q. consensus
principum dicit pro passagio et cruciatu a summo pontifici indulgentias dadas. Res
spondet parum consistere si hic errauerint in re nihili. quasi nihil esset Christi fi-
deles decipere et vnanime Christianorum principum et regum consensum in tam falsam
faciem descendere fidelium deceptionem.

¶ Hæcerea nullum ait esse decretum expressum et clarum sup indulgentiis. Oppono
et declarationem Sixtinam et tam nouissime declarationem modernis pontificis.
Ubi inquit Bo: ecclesiam quam relique tanquam matrem sequi tenent tradidisse Bo:
pontifici Petri clauiculi successoris et Ihesu Christi in terris vicarii potestate cla-
uitum quarum est aperire tollendo illius in Christo fidelibus impedimenta culpa-
re et penam pro peccatis actualibus: deletam. culpam quidem mediante sacramen-
to penitentiae. Penam vero temporalem pro peccatis actualibus: secundum diuinam iustitiam
debitam. mediante ecclesiastica indulgentia posse pro rationabilibus causis eisdem
Christi fidelibus: qui charitate fungere sunt membra Christi sive in hac vita sive
in purgatorio indulgentias ex superabundantia meritorum Christi et sanctorum et
tam pro viuis quam pro defunctis apostolica auctoritate indulgentiam concedendo. thes-
saurum meritorum Christi et sanctorum dispensare etc. Ubi clare determinat cum scis
quantum indulgentias non esse remissiones bonorum operum sed remissiones pen-
narum. que fiat compensatione facta meritorum Christi. et quod rationabiliter ecclesia tot
annis totam non errasse. Hæc non totam ecclesiam errasse. quod semper interea fues-
sint quibus hoc negotium fuerit suspectum hinc vulgatum illud. Indulgentie sunt pie
deceptiones fidelium. Ad quod dico. Quia alicuius rei habenda est ratio non quod
quisque dicat sed quod boni. docti. honesti. et optimi statuunt audiendum est. quod
enim fuerunt probatissimi et honestissimi: viri per totum Christianum orbem in trecentis
annis et hominum aliqui in cathalogum sanctorum relati non tamen indulgentias hoc
pacto probauerunt. Etiam si abusus eis sicut in omni re displicuerit. Thomas sanctus
est Bonaventura Albertus Carmelita. Bernhardus et alij magni viri. Altes-
Berfon Capistranus etc. qui tamen indulgentiarum concessionem non reprobauerunt.
Quare nihil refert quod Johanni wickleff et Ulricho Kalteisen in Anglia. domino Jo-
hanni de wessalia qui tamen hoc retractauit Baguntie. Bohemis indulgenti-
arum concessionem non placuerunt. Quare concludamus indulgentias rationabiliter
dadas. ad dei honorem et fidelium exaltationem non esse inutiles Christi fidelibus deuotis
non presumptiuis: sed eas cum humilitate et gratiarum actione accipientibus ab us-
ibus resectis et reuulsis. ut sic potius de tanto munere deo gratias agamus quam
ut illud superbe contemnamus semper in animo habentes optimam indulgentiam esse
veram petitionem. Tamen omnino si hoc die exposita sententia fuit mens reue:
patris maluisse ut illud clare dixisset et simpliciter non dedisset occasione aliud
cogitandi quod nemo est omnium auditorum. qui sensum hoc die datum intellexerit in con-
clusionem vnde dicitur Dicere indulgentias esse bonum Christiano est insanire. Sunt
enim verissime opera boni vicium. At sum bene contentus de sua expositione
quantum ad me attinet.

¶ Martinus

¶ Contra solutiones meas opponit egregi: d. d. primo indulgentias non esse
remissiones bonorum operum nec se vidisse qui hoc assereret. Sequi etiam ad hoc
indulgentias esse vere periculosas noxias et damuabiles. esse potius eas vno con-
sensu dantis et admittentium remissiones penarum pro peccatis debitarum. Hæc
satis admittit quod hec verba d. d. velint. cum sine dubio pro penas pro peccatis
debitas intelligant omnes labores satisfactoris que tertia pars est penitentiae.
inter quos certe sunt bona opera elemosine. orationes. ieiunia. vigilie et similia.

¶

ad qd est expressus textus lib: 7. c. Cum ex eo. ubi papa dicit p' indiscretas in
dulgenc' tenerari p'salem satisfacione Et omnes bulle indulgentiaru' ferme hac
clausula habeat. de iniunctis penitentis relaxamus. Sed age dato q' essent
pene et non opa. dico peius esse remitti penas q' opa. cum vita passiva et pas
nosa plus p'ficiat aut prosit q' mere activa. vt apostolus. 2. Corinth: 11. cum in
firmo: tunc fortior sum. Purius est em' opus qd solo deo operante nobis par
entib: p'ficatur q' qd nobis cooperantib: efficitur. iuxta illud Deuteror: 22. Ego
p'cutiam et sanabo. occidam et vivificabo quare ad sensum egre d. d. plura ab
surdia sequunt' ex indulgentijs q' ad meū sensum et sane nescio an verissime dicā.
¶ Secundo nō potest cōcordare qd dixi indulgentias solum pigris esse datas et
canones similiter tantū pigris impositos. dico nō memini me dixisse canones
esse pigris impositos. si aut' dixi sensus meus est q' st: enni et servetes sine pe
nitentes plus faciunt q' canones exigunt.
¶ Tertio contendit eas esse necessarias ad salutem quia expedit nosse an pro
moueant nec ne ad salutem.
¶ Et si non fateat' necessarias esse ad salutem expedit tamē scire p'moueant sa
lutem nec ne. Nōdeo nec hoc est necessariū scire. sed si nocerent saluti. Non em'
est necessariū scire non necessaria ad salutem.
¶ Item q' interest an papa per merita Christi possit remittere. nescio an inter
sit. De meritis Christi postea.
¶ Post hec dicit meā sententiā destruere dicta Conciliorū et indulgentiarū lar
gitiōem que p'munt forma cōcedunt contritis et confessis. Nōdeo non ideo de
struit meā sententiā dicta Conciliorū. q' sunt contriti et cōfessi qui pigris sunt ad
soluendas satisfactiōes quos scrip: etiā infirmos vocat et ppter hos dāmiāde
non sunt indulgentie. ¶ Reprehendit etiā in me q' usurpauit dictū Seneca. non
quis sed quid dicatur. q' in his que sunt fides attendere oporteat etiā quia dicat.
Respondet hoc nō est ad ppositum. quia materia indulgentiarū nō est materia
fidei. Deinde in materia fidei multo maxime opus est attendere non quia sed
quid dicat. quia non est respectus psonarū habendus. sicut manifeste p'mouit
Matth. 7. et 24. Attendite a falsis p'phetis. qui veniunt ad vos et. Item multi
veniūt in noie meo dicētes. Ego sum Christus. et Johānis. 10. Ducas mee vocē
meam audiunt. Proinde etiam summo ponti: non temere credendū est. vt sicut
regula Johānis apostoli. Charissimi p'bate spūs vtrū ex deo sint.
¶ Dicit deinde periculum esse in errore indulgentiarū ex eo q' periculosus error
habitus sit eorū qui ordinib: mendicantiū ab initio detraherūt. quidquid sit de
detractorib: per hoc non p'bat' error: periculosus in indulgentijs. nec mox
error: est qd ordinis mendicantiū vt sacerdotes ecclesiarū et errorem iudicauerint.
¶ Per idem ad id qd dicit Conciliū non errare q' regitur a spū sancto.
¶ Addo ego scz in hīs in quib: regitur a spū sancto. i. in reb: fidei. Et vt alio
quando dicam non dixi errasse in concilio in dandis indulgentijs sed postea.
transio illud q' remissionē peccatorū intelligit remissionē penarū. cū sepe p'ctū
p' pena accipiat' Dauidicorū. 20. Ego nō sepe inuenio p'ctū pro pena accipi
tū nisi forte ubi de Christo scribit q' peccata nostra ipse portauit. qd tū et ipsū
nō ausim dicere simpliciter pro pena accipi. Sed hec extranea.
¶ Confutaturus illud q' ventas dixi esse vicium opis dicit esse subordinationē
finium in opibus ideo si velle referant in deum nō viciant opus. Respondet da
vidicorū et demonstrandi. dixi em' hocse raros inueniri qui em' darent gratis et
ppter deum. quantū dant pro indulgentijs. Ex fructib: ergo cognoscere eos.
sino si audiant melius se posse facere q' redimere indulgentias p'abile est mla
sas esse redempturos indulgentias.
¶ De contemptu indulgentiarū dicit si fuisset vsus hoc moderamine standum
est eius declaratiōis. Verum vulgaris sermo aliam indicat latet intelligentiā

Respondere videat diligentius eundem sermonem egredi d. d. et inueniet me expressis
verbis dixisse non esse commendandas indulgentias, sed relinquendas liberas.
nemine esse absterrendum, sicut neminem vigendum, esse videlicet pigrorum solatia
quare sine mea culpa hac declaratione et satis moderata sententia non intelliguntur
¶ Transeo illud de Bersone ubi dicit aliud esse satisfacere in peccatis et redire
mere indulgentiam in peccatis. Quia in his obstat forma concessione, que solum est
fessis et contritis punit indulgentias, illic vero et ipse Johannes Berson secum
sentiat. Dico, relinquendo hoc tanquam extra capacitatem intellectus mei, vere esse
non capto quod peccator possit satisfacere in peccatis et non etiam possit recipere
licentiam non satisfactorem, cum plus videatur requiri ad operum perfectionem
quam ad omissionem.

¶ De Gregorio et si historia non habeatur recepta tamen famam dicit non potest
mittere negari. Dico sane temere nemo credat, et Transeo.

¶ Tandem ad id redeo quod indulgentie sint satisfactorie et non remissiones bonorum
operum, sed penarum, fortassis contendimus in equitatem quod satisfactorie d. d. apud
pellat quod punitur virtute indulgentia, ut non satisfactorie et hoc pmissio non sa-
tisfactionis pro satisfactorio habeatur. Ego satisfactorium appello quod implet
satisfactionem non omittit.

¶ Adduxit etiam auctoritatem Esai: 66. ubi Christus 2u: 4. legens et Isai dicit
spiritus domini super me eo quod vinxerit me, predicare captiuis indulgentiam, ubi Christus
remissionem dicit. Addidit Theophilus qui exponit quod anime tenebantur, donec
venit qui predicaret captiuis redemptio: quia auctoritas nihil faciat ad rem ipsam
verba et consequentia textus declarant quod Christus ibidem dicit, Hodie impleta
est scriptura hec in auribus vestris. Deinde quod loquitur de vero anno Ius
bilet, hoc est, de plenitudine ipsius, de corona anni benignitas: et non de remissionibus
penarum, sed de remissione peccatorum, de qua tota scriptura loquitur, cum Iustus
Bonifacianus tanto post tempore cepit, Item quod neget augeri merita
relecta veniens transeo, quod non pro hoc confutat quod aliquando pecunia eandem vo-
lunt consumere in convivio.

¶ De Iustis celebratis dicit satis magnum esse populis sensum, quod ad indula-
gentias fideles in toto orbe confluunt, excepta tamen Italia et Roma, nec via
det quo alias possim probare consensum fidelium, Respondere cum consensum ego
probarem esse fidelium qui reprobata et veritate indulgentiarum exposita fideles
ad confluendum moueret, nunc vero confluunt ignorantibus quid et quare,
cum maior pars credat se rem necessariam et meritotam facere.

¶ Post hoc de passagibus et cruciatis arbitratur egredi d. d. non esse rem parum
momenti tot fideles decepti presertim magnates, Hinc nec est res magni mo-
menti quicquid et diuus Hieronimus: Matth: 23, de sanguine Zacharie prophete dicit, Non
dantur erroris qui de pietate fidei descendit, Ita et hic error est sine damno anime
citra etiam lucrum pecunie, quod deserunt pro honore sancte ecclesie rectoribus ecclesiarum, Quia
ego dixi nullum esse decretum super indulgentiis opposuit Sixtinus et Leoninus nonnulli
ma ubi declarant virtutes indulgentiarum, Dico hec alia questio est, ego dixi nulla
esse decretum quod preceperet indulgentias redimere, ideo non esse necessarias.

¶ In fine ad puerbum illud indulgentias sunt parte fidelium deceptas, Per quod volui non
totam ecclesiam errasse, dicit non esse audendum quod quisque dicat sed quod boni et
boni est uti stantur, Nunc vero aliqui etiam in sanctorum catalogum relati non
improbant indulgentias, Respondere, nec ego sane, hoc tamen addo quod ecclesie
sua accipiens opinionem, non facit ideo ex opinionibus veritates, Ideo ad istam
Leonis, 10. declarationem dico sicut in actis dixi, non probari nudis verbis,
presertim hominum indulgentias esse de thesauro Christi sumptas et solvere
penas iusticie diuina requisitas licet opinionem non damnet, Ita ut dicam quod sentis

eum Christi merita sine acceptant ut suffragia. sine quocumque modo et nolo. nihilominus sunt merita Christi. nec propter usum vel applicationem meram operibus subeunt. Si autem sunt merita Christi gratia et veritas sunt. iuxta illud Psalmi: 24: vniuersae viae domini misericordia et veritas. et Johannis primo. Gratia et veritas propter Iesum Christum facta est. ibidem. Videtur plenus gratiae et veritatis. Quare etiam si angelus de celo aliquid persuaserit non credam esse in manu ullius hominis gratiam et veritatem dare. hoc est merita Christi dispensare. non tamen resisto pontifici. sed ad declarationem in actis me refero.

Eccius.

¶ Quia ut dicit magna pars dissensionis facit in eo an indulgentie sint remissiones bonorum operum. vel penarum. ubi in mea premissa descendere ecclesie docet et homo pontifex: Qui haec de indulgentiis scripsit. sed hoc refellit acute et doctè respicit. Quia remittere penam est remittere labores satisfactorios. inter quos sunt bona opera propter decretum Innocentii: In causa cui ex eo de Penitentibus ne punita satisfactorio emeruet. Dico bene remitti labores satisfactorios. sed non propterea bona opera. Quis enim oratio. letantia et cetera. sunt satisfactorios. tamen sunt bona opera. etiam si ipsa non satisfactoria sunt. Accedit quod satisfactorio non solum sit labore bonorum operum sed etiam satisfactorio. Quare plerique volunt non debere cogi solum confessionem ad satisfactionem se recipiendum. iuxta illud commune. Hic est ut confessio solum cum parua penitentia mittat ad purgatorium. quod cum magna ad infernum. Peculiariter si pontifex plenarias rescuit indulgentias ad satisfactorios penitentiales eluendas si passim a prelatiis fiant. Sic pericula bulle de instantibus penitentibus. que secundum iustitiam diuinam intangi deberet. ut doctores ecclesie de indulgentiis scribentes declarant.

¶ Porro quod argumentatur penam esse remittere penas quod opera non accipio. quod pro tanto penam possunt ut homo instruat bene operari et sic virtus in infirmitate proficit. sed hoc ad indices. et quod errare in indulgentiis animum periculosum ut hodie interdum. Ideo ecclesie non errant si solum pigros contritos voluerint recipere indulgentias. Certe ad Carthusianos venire non debent. In materia fidei dicit magister et tendendum quid dicitur. Ego autem auctoritate reputo in theologia potentissimum et quod audire precipimus sedentes supra cathedram Moysi. Ideo quis dicat attendere debemus ut captivemur intellectum. iuxta preceptum apostoli in obsequium fidei. propterea concilia habita sunt ut eorum auctoritate errores exterminarentur.

¶ De mendicantibus transeo. ¶ Quod vero ait consilium in iis in quibus regitur a spiritu sancto non errare. dico ego antiquorum patrum sequutus sententiam. semper debere presumi consilium regit a spiritu sancto. quod non potest de opposito scilicet de illegitimare congregationis.

¶ Sed adhuc fortiter stat reuerentia pater in vincto boni operis quod dans pecuniam propter indulgentias alias non datur quasi hoc sit vinctum boni operis. Querere a reuerentia pater si ipse cum suis fratribus habet anniversarium alicuius principis vel nobilitatis cum 30. missis. quod dantur bone presentie. alioquin non habitur anniversarium. an hoc sit vinctum boni operis.

¶ De indulgentiis ab eo non pretempit iudicent qui sermonem vulgarem legerunt. ¶ Porro reuerentia factus interpretis meus dicit indulgentia forte sic facta esse satisfactoria. quod propter istas aliquis satisfacere non teneat. non iste est sensus meus sed quod homo deberet pro peccatis etiam propter satisfactorio de suo. et propter indulgentias satisfactorio facit de alieno quod sum pontifex dat et de thesauro ecclesie. unde soluat. ut sic supra commune patrum sententiam etiam in indulgentiis propter non manet impunitum. saluo eo quod etiam de proprio satisfacere non posset. non accedentibus Christi meritis.

¶ De sensu fidelium credo neminem esse tam stultum qui credat rem esse necessariam indulgentiam in subleuo. etiam existimet iter Romanum esse meritum. nec hic errat. stat enim opus pro quod quis prolequitur inducere meritum. et tamen ipsas indulgentias non esse meritum.

Martinus dubitat. Eccius et sic non erit salua ois carota in cunctis qua ex tra

¶ Porro de verbis Sixtine et modernis pontificis non factum vim. quia cathedram Petri sequor: et eius sententiam qui in ea sederet in heresim quod absit: plausus non fuerit. Scio enim non probare sed desinere. que ut Christus vicarium desinendo arbitror esse indefectibilem fidei. Sed hec omnia eorum committo iudicio quorum interest. paratus errata expungere si que ostendentur.

Iussit Martinus addere

Et ego

Duodecima Julij Argumentatus est Eccius Respondente Martino De Penitentia.

In nomine tuo dulcis Iesu.

¶ Contra conclusionem reuerentis patris et preter sermonis sui de penitentia per defensionem optimorum patrum predicantium intendit probare penitentiam veram incipere a timore etiam pene. et quod bene quis se preparat discutendo recogitando etc.

Eccius

¶ Primo quod talem modum predicandi observavit dominus Iesus et eius precursor sanctus Johannes Luce enim .15. filius prodigus gerit typum penitentis secundum Augustinum de questione Evangelii Ambrosii libro 2. de penitentia. 3. Chrysostomus: Dicitur et alios. sed eum ita proponit nobis Christus quod in se puerus dixit quantum meritarum in domo patris mei abundantem panibus. ego autem hic fame pereor. surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi. Pater peccavi in celum et coram te etc. Dicit dominus Christus modum penitentis describens exponit primo motum penitentem premiorum magnitudine. scilicet abundantem panibus: et timore pene. scilicet hic fame pereor. quibus gradibus euectus penitentiam veram cepit meditari scilicet. et dicam patri peccavi. et hoc Augustinus explanat. Tres sunt tibi penitentiae gradus. mercedis spes. suppliciorum timor et bonitatis paternae sincera dilectio. et sic antequam fiat amicus dei qui existit inimicus. efficiat prius seruus. Sic Johannes incepit a timore. pergentes vel gentes minus vitperax quis monstravit vobis fugere etc. Sic etiam in toto actu est veteris instrumenti ut timore penitentiae ad mandatorum obedientiam homines traherent. ut in legalibus historiis prophetis hoc ubique reperit. Sufficiat adducere unum locum Psalmi 88. Si autem dereliquerint filii eius legem meam. et in iudiciis meis non ambulauerint. Si iustitias meas probauerint. Et mandata mea non custodierint visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. cum peccatoribus. Quare per dicatores sacra limitati scripturam hactenus bonum habuerunt modum de penitentia paranda recogitando grauitatem peccatorum. eterni supplicii etc. Accedit ratio Diomysia quod sic deus res administrat ut ima ad superiora per media ducat. Quare re cum peccator sit in imo. quod non est dignus pane quo vescitur. volens ascendere ad superiora gratia faciat per media timoribus. Bene esset perfectio quod aliquis immeritus luto peccati posset se mero obtutu dilectionis dei et amore iusticie erigere ad gratiam capessendam. sed quis est hic et laudabilis eum? Imo b. Augustinus probat modum predicandi nostre temperatis docens expresse nullum puenire ad charitatem et ad veram gratiam nisi procedente timore non filiali sed etiam seruali. Augustinus tractat 9. Ergo inchoat timor quod incipit sapientia timor domini. Cum autem ceperit charitas habitare pellit timor. qui et locum preparauit. quantum enim illa crescit ille decrescit. et quantum illa fit interior timor pellit foras. maior charitas. minor timor. minor charitas. maior timor. Si autem nullus timor. non est qua intrat charitas. (Dat compassionem.) Sicut videmus per seram introductum quo sunt. seta prius intrat. sed nisi exeat non succedit lino. sic timor prius occupat mentem quod ideo intravit ut introduceret charitatem. Allegat illud Psalmi. paupertas luctum meum in gaudium. Et infra Genentia dicta est de scripturis. nam qui sine timore est non poterit iustificari. opus est ut intret primo timor per quem veniat charitas. Timor medicamentum. charitas sanitas. Ex istis aptissime liquet quod penitentia est medicinalis. et timor est medicamentum secundum Augustinum: et charitas non intrat nisi per timorem. ideo bene dicitur penitentiam a timore incipere. Et non accipio quod reue: per ab initio resolutionem

R. iij.